

משך חכמה

פרשת קדושים, פסקא לא - לו

מאת הגה"ק רבי מאיר שמחה הכהן זצוק"ל מדווינסק

בעל מחבר ספר "אור שמח" על הרמב"ם

עם ביאור בינת החכמה - מאת יצחק בירך דסקל

גליון מס' תשפ"ד - לד טל: 052-7611435 מייל: y.b.daskal@gmail.com כל הזכויות שמורות ©

ממתין, תשמור על נדתה. דריש לא תאכלו על הדם, על אשתך שראתה דם, כמו (משלי ל, כ) אכלה ומחתה פיה כו'. ויתכן, דלפי זה מרמז לך המקרא מה שהזהיר רבי ישמעאל בר יוסי את רבי (פסחים קיב, ב), אשתך טבלה, אל תזקק לה לילה ראשונה, אמר רב, ובנדה דאורייתא, הואיל והוחזק מעינה פתוח. וזהו לא תאכלו על הדם, שצריך להמתין לילה ראשונה. ודו"ק².

[לב]

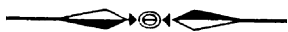
(יט, כו) לא תאכלו על הדם לא תנחשו ולא תעוננו:

מדוע למדו מכאן שלא לאכול הבשר כשהדם במזרק, והוא מפורש בכתוב

(יט, כו) ובתורת³ כהנים (פרשה ג, פרק ו, פסקא א) מנין לאוכל

פתוח בדם. ומבואר הכל בסייעתא דשמיא.

² תמצית דבריו: הטעם שסמכה תורה לא תאכלו על הדם לערלה, לרמז, שאם טבלה אשתו לנדתה, אל יבוא אליה בלילה ראשונה - בזמן שהיו טובלות לאחר שבעה ימי נדה - שהוחזק מעינה פתוח. ואכילה הוא לשון ביאה, אל תבוא אליה על הדם.

[לב]

³ [לב] (יט, כו) "לא תאכלו על הדם לא תנחשו ולא תעוננו" ע"כ. איתא בתורת כהנים (פרשה ג, פרק ו, א) [בנדפס: פרק יא והוא טעות סופר. כנראה היה ו, א]. מנין לאוכל מן הבהמה עד שלא תצא נפשה עובר בלא תעשה, תלמוד לומר לא תאכלו על הדם. דבר אחר, לא תאכלו על הדם, אל תאכל מן הבשר והדם קיים במזרק. ר' דוסא אומר, מנין שאין מברין על הרוגי בית דין, תלמוד לומר ולא תאכלו על הדם. רבי עקיבא אומר, מנין לסנהדרין שהרגו את הנפש שאין טועמין כלום אותו היום, תלמוד לומר לא תאכלו וגומר. ורבי יוסי בר חנינא אומר, אזהרה לבן סורר ומורה מנין, תלמוד לומר לא תאכלו על הדם" ע"כ.

ויש לדקדק בדברי התורה כהנים, דבשלמא כל הדרשות ללמד איסור על דברים שאין להם לאו מפורש בכתוב, אבל יש לתמוה על מה שאמרו "אל תאכל מן הבשר והדם קיים", והיינו שבקדשים לא יאכלו הבשר עד לאחר זריקת דם על המזבח דמתיר בשר באכילה, והוא תמוה, דלאו זה מפורש

פרשת לא תאכלו על הדם

(ויקרא יט, כו) לא תאכלו על הדם לא תנחשו ולא תעוננו:

פסקאות: לא - לב

[לא]

(יט, כו) לא תאכלו על הדם לא תנחשו ולא תעוננו:

מדוע סמכה תורה לא תאכלו על הדם לערלה

(יט, כו) לא תאכלו על הדם. במדרש¹ (ויקרא רבה כה, ח) שלוש שנים כו' ערלים, וכתוב לא תאכלו על הדם, אמר הקדוש ברוך הוא לישראל, אתה ממתין לערלה שלוש שנים, ולאשתך אין אתה

¹ [לא] (ויקרא יט, כו) "לא תאכלו על הדם לא תנחשו ולא תעוננו". ע"כ. יש לדקדק, מדוע סמכה תורה איסור אכילת דם לערלה הכתוב לפני כן, ובאמת רבותינו אמרו בויקרא רבה (קדושים פרשה כה סימן ח) וז"ל "שלש שנים יהיה לכם ערלים, וכתוב לא תאכלו על הדם, וכי מה ענין זה לזה, אמר הקדוש ברוך הוא לישראל, אתה ממתין לערלה ג' שנים, ולאשתך אינך ממתין שתשמור על נדתה" ע"כ. וצריך ביאור, איך לאו דלא תאכל דם שייך לביאת אשתו נדה. ונראה, דבלשון חכמים, אכילה הוא רומז לתשמיש המטה, כדכתיב (משלי ל, כ) "כִּן דָּרַךְ אִשָּׁה מְנַאֲפֶת אֶקְלָה וּמְחַתָּה פִּיהָ וְאָמְרָה לֹא פְעַלְתִּי אֲוִן", ובא לומר, שלא תבוא לאשתך כשיש לה דם נדה, אלא יש לך להמתין שתשמור על נדתה.

אבל יש לדקדק, הא אסור נדה הוא מפורש בתורה (ויקרא יח, יט) "וְאֵל אִשָּׁה בְּנִדְתָּהּ טָמְאָתָה לֹא תִקְרַב לְגִלּוֹת עִרְוָתָהּ", ומדוע צריך להוסיף כאן עוד איסור במשל לערלה.

ויתכן שבא הכתוב לרמז על הא דאיתא בפסחים (קיב, ב), שלשה דברים צוה רבי ישמעאל ברבי יוסי את רבי כו', אשתך טבלה אל תזקק לה לילה הראשונה. אמר רב, ובנדה דאורייתא, הואיל והוחזק מעין פתוח, דילמא משכה זיבה" ע"כ. מבואר, שאף על פי שאשתך טהורה, שטבלה לנדתה, מכל מקום, כיון שהוחזק מעינה פתוח אל תקרב אליה לילה ראשונה, שמא תראה עוד דם, ותהיה זבה, והיינו בימיהם שלאחר שבעה ימי נדה היו טובלות, וזה יתכן שמרומז כן בכתוב, אל תאכלו על הדם, היינו אפילו שטבלה כבר לנדתה, אל תבוא אליה לילה ראשונה, שהוחזק מעינה להיות

משך חכמה

פרשת קדושים, פסקא לא - לו

מאת הגה"ק רבי מאיר שמחה הכהן זצוק"ל מדווינסק

בעל מחבר ספר "אור שמח" על הרמב"ם

עם ביאור בינת החכמה - מאת יצחק בירך דסקל

גליון מס' תשפ"ד - לד טל: 052-7611435 מייל: y.b.daskal@gmail.com כל הזכויות שמורות ©

זבחי שלמים לצורך גבוה, רק לאכול הבשר, והיו להוטים אחרי הבשר, ולכן צוה לא תאכלו על הדם, שלא יאכלו קודם זריקת הדם. ודו"ק. ואולי בא לאסור בבמה קטנה, שאסורים לאכול קודם שיזרק הדם (זבחים קכ, א). ובזה מבואר קראי דשמואל-א, יד, לב-לג, יעויין שם. ודו"ק. וחתני פירש, דקאי על שפיכת שיריים (עיין זבחים יג, א). ודו"ק⁴.

זרע אברהם], פירש, דמה שאמרו דלאו דלא תאכלו על הדם בא ללמד שלא לאכול לפני זריקת דם, היינו לפני שפיכת שיריים, שמה שאמרו שהדם במזרק, היינו לפני שפיכת שיריים. הוא חידוש גדול, דאין קרא שמלמד שאסור לאכול לפני שפיכת שיריים, ששפיכתן אינה מעכבת הכפרה. [א. ה. באמת בזבחים (יג, א) משמע בסוגיא שאסור לאכול לפני שפיכת שיריים, והאחרונים תמהו על זה, מה מקור האיסור, ובשפת אמת כתב שם, וז"ל "ואפשר, משום דאסור לאכול הבשר קודם הקטרה, והוא הדין מסתמא קודם שפיכת שיריים" עכ"ל, ולפי דברי הזרע אברהם יש מקור לזה מהתורה בלאו דלא תאכלו על הדם]. ומבואר הכל בסיעתא דשמיא.

⁴ תמצית דבריו: הש"ס לומד מהכתוב לא תאכלו על הדם שאסור לאכול בשר לפני זריקת דם בקדושים. ויש לתמוה, הרי חז"ל לומדים ממקום אחר, שאין לאכול לפני זריקת דם. ויש ליישב דהכא בא ללמד: א. על זמן המדבר, שהיו אסורים בבשר תאווה והיו צריכים להקריבו במשכן, ויש יותר לחשוש שלא ימתינו ויאכלו לפני זריקת דם, לכן ציוה ה' ציוי נוסף שלא יאכלו לפני זריקת דם. ב. אפילו בבמה קטנה. ג. זריקת דם, היינו שפיכת שיריים.

פרשת: הקפת הראש וגילוח פאת הזקן

[לג]

מן הבהמה עד שלא תצא נפשה כו'. כל הנך דרשות הוא לאסור דברים שלא שמענו אזהרתן בשום מקום, לבד לא תאכל מן הבשר והדם קיים במזרק, ששנינו בספרי פרשת ראה סימן עב ומייתי הגמ' במכות דף יז, ב מקרא (דברים יב, יז) דלא תוכל לאכול בשעריך, ואם כן למה לי למדרשיה מהך קרא דלא תאכלו על הדם, דלמלקות, הא הוה ליה לאו שבכללות (סנהדרין סג, א), ואולי דמשם (דברים יב, יז) למדנו לדברים שעיקרן בא לצורך גבוה, שנודר או נודב זבחי שלמים, והוא משולחן גבוה קא זכי, לכן אם נזרק הדם, הדם מתיר את הבשר, וכאן צריך קרא על מדבר שהיו אסורים בבשר תאווה (חולין טז, ב), ואם כן לא הביאו

בכתוב, כמו שלמדוהו חז"ל בספרי פרשת ראה (סימן עב) והגמ' במכות (יז, א) הביאה דרשה זאת, ולמדוהו מהכתוב (דברים יב, יז) "לא תוכל לאכול בשעריך מעשר דגנך ותרשף ויצהרך ויבחרך בקרך וצאנך וכל נדריך אשר תדר ונדבתיך ותרומת ידך", אם כן מדוע צריך התורה כהנים ללמד לאו זה מלא תאכלו על הדם. ואין לומר דבא ללמד שלוקה גם על לאו זה, מלבד מה שלוקה על לאו דלא תוכל לאכול בשעריך, זה אינו נכון, דעל לאו דלא תאכלו על הדם אינו לוקה, כי הוא לאו הבא בכללות, כמבואר בסנהדרין (סג, א).

ונראה, דלאו דלא תוכל לאכול בשעריך איירי בנודר או נודב זבחי שלמים לגבוה, שזוכה משולחן גבוה לאחר זריקת דם, אבל לאו דלא תאכל על הדם איירי בזמן המדבר, שנאסר עליהם בשר תאווה, ואם היו רוצים לאכול בשר היו צריכים להקריבו במשכן (חולין טז, ב), ולא הביאו לצורך גבוה אלא בשביל שיאכלו בשר, וכיון שהיו להוטים אחר הבשר, ולכן הביאו למשכן להקריבו, יש יותר לחשוש שלא ימתינו ויאכלו לפני זריקת דם, לכן ציוה ה' ציוי נוסף שלא יאכלו לפני זריקת דם.

עוד יש לומר, דבא לאסור בבמה קטנה שלא יאכלו לפני זריקת דם. דהכתוב לא תוכל לאכול בשעריך איירי בבמת ציבור, שאסור לאכול לפני זריקת דם, וכאן בא ללמד על במה קטנה שאסורים לאכול לפני זריקת דם. וזה מבואר בשמואל-א (יד, לב-לג) "ויעט העם אל השלל ויקחו צאן וקרבן ויבני בקר וישחטו ויבשרו ויאכלו על הדם: (לג) ויגידו לשאול לאמר הנה העם חטאים לה' לאכל על הדם ויאמר בגדתם גלו אלי היום אכן גדולה", ואמרו בזבחים (קכ, א) דאיירי שהקדישו לשלמים להקריב בבמה קטנה, ואכלו לפני זריקת דם.

וחתנו של רבינו [הוא הגאון רבי אברהם לופטביר זצ"ל, בעל מחבר ספר

משך חכמה

פרשת קדושים, פסקא לא - לו

מאת הגה"ק רבי מאיר שמחה הכהן זצוק"ל מדווינסק

בעל מחבר ספר "אור שמח" על הרמב"ם

עם ביאור בינת החכמה - מאת יצחק בירך דסקל

גליון מס' תשפ"ד - לד טל: 052-7611435 מייל: y.b.daskal@gmail.com כל הזכויות שמורות ©

פרשת: הקפת הראש וגילוח פאת הזקן

(ויקרא יט, כז) לא תקפו פאת ראשכם ולא תשחית את פאת זקנך:

פסקאות: לג - לה

[לג]

(יט, כז) לא תקפו פאת ראשכם ולא תשחית את פאת זקנך:

מדוע בכל הפרשה כתוב לשון רבים מלבד בפאת הזקן

(יט, כז) לא תקפו פאת ראשכם. למאן⁵ דמחייב המקיף את הקטן (נזיר נז, ב), וכתבו תוס' נזיר נז, ב שהוא הדין המקיף את האשה, אתי שפיר מה דכתיב הקפה וכולהו לאוי בלשון רבים, דאיתא

⁵ [לג] (יט, כז) "כז" לא תאכלו על הים לא תנחשו ולא תעוננו: (כז) לא תקפו פאת ראשכם ולא תשחית את פאת זקנך: לא תקפו פאת ראשכם ולא תשחית את פאת זקנך" ע"כ. יש לדרקדק, מדוע בכל הפרשה כתוב בלשון רבים, ורק בהשחתת זקן כתוב בלשון יחיד.

ונראה, דהנה, אף על פי שאשה פטורה מהקפת הראש, כדתנן בקידושין (כט, א), מכל מקום, יש אופן שעוברים בלאו על הקפת ראש אשה, דכתבו התוס' בנזיר (נז, ב ד"ה ורב אדא) דמאן דמחייב (שם) מקיף ראש של קטן, מחייב נמי בלאו דלא תקיפו, אם מקיף ראשה של אשה, אבל על השחתת זקן של אשה בודאי פטור, כיון שאפילו אם גדל לאשה קצת זקן, אין לו דין זקן, כמבואר בקידושין בפרק קמא (לה, ב). וכן כתב הרמב"ם (עבודה זרה יב, ב) "ואשה שאינה בכל תשחית לפי שאין לה זקן אינה בכל תקיף, לפיכך העבדים הואיל ויש להם זקן, אסורין בהקפה". ע"כ.

לכן דוקא בזקן כתוב בלשון יחיד, לרמז, שרק זכרים חייבים בהשחתת הזקן, ולא הנקבות בשום אופן, אפילו אם זכר משחית זקן אשה, ומבואר הכל בסייעתא דשמיא.

⁶ תמצית דבריו: הטעם שבכל הפרשה כתוב לשון רבים מלבד בהשחתת פאת הזקן, כיון שאשה אין לה זקן, ואפילו גדל לה, אין לו דין זקן, ואשה פטורה מהשחתת פאת הזקן, לכן כתוב לשון יחיד, רק אתה ולא האשה. אבל הקפת הראש, אף על פי שאשה פטורה, מכל מקום, למאן דאמר דהמקיף קטן חייב, כתבו תוס' דגם המקיף אשה חייב, אבל המשחית זקן אשה פטור, כי אין לו

בנשים, מה שאין כן זקן אשה, המשחיתו פטור, דלאו זקן הוי, לכן כתיב בלשון יחיד פאת זקנך. ועיין פרק קמא דקידושין בזה (לה, ב), וברמב"ם (עבודה זרה יב, ב).⁶

[לד - המשך]

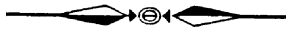
עוד טעם מדוע בכל הפרשה כתוב לשון רבים מלבד בפאת הזקן

ועוד⁷ יש לומר דלמאן דאמר הקפת כל הראש לא שמה הקפה (נזיר נח, א), לא הותר לאו זה בשום מקום, ופאת זקנו אידחי במצורע לגלחו (שם), ולכן כתיב בלשון יחיד.⁸

[לה]

(יט, כז) לא תקפו פאת ראשכם ולא תשחית את פאת זקנך:

דין זקן.

[לד - המשך]

⁷ [לד] עוד יש לומר טעם אחר, מדוע הקפה בלשון רבים והשחתת פאת הזקן בלשון יחיד, כיון דלמאן דאמר הקפת כל הראש לאו שמה הקפה (נזיר נח, א), לא הותר לאו זה בשום מקום, דאפילו נזיר שמקיף את כל הראש, זה לא מפני שהותר לו לאו דהקפה, אלא דאין זו הקפה האסורה מהתורה. אבל השחתת פאת הזקן, נדחה במצורע לגלחו (שם), לכן כתוב השחתת פאת זקן בלשון יחיד, כלומר, דלא כולם אסורים בהשחתת זקן, דלפעמים הותר לאו זה, כגון במצורע.

⁸ תמצית דבריו: עוד טעם מדוע כתוב לאו דהשחתת הזקן בלשון יחיד, והקפת הראש בלשון רבים, כי השחתת הזקן נדחה אצל מצורע, לכן כתוב השחתת פאת זקן בלשון יחיד, כלומר, דלא כולם אסורים בהשחתת זקן, דלפעמים הותר לאו זה, כגון במצורע. אבל הקפת הראש לא נדחה לעולם - למאן דאמר הקפת הראש לא שמה הקפה.

[לה]

משך חכמה

פרשת קדושים, פסקא לא - לו

מאת הגה"ק רבי מאיר שמחה הכהן זצוק"ל מדווינסק

בעל מחבר ספר "אור שמח" על הרמב"ם

עם ביאור בינת החכמה - מאת יצחק בירך דסקל

גליון מס' תשפ"ד - לד טל: 052-7611435 מייל: y.b.daskal@gmail.com כל הזכויות שמורות ©

על קרא דלא ילבש גבר כו', וזה סייג לעריות. אמנם, שער הראש מצאנו באותו נזיר שהיו קווצותיו תלתלים ופחו עליו יצרו [פרק קמא דנדירים (ט, ב)], אם כן שער הראש מביא להסתת היצר וזה גדל בשטות, ושער הזקן מגדירו מעבירות, ולכן גדל בפקחות. ודו"ק. [שוב ראיתי מקור המדרש בבראשית רבה פרשה יא, יעויין שם הגירסא הנכונה]. ולכן כתיב (ויקרא יח, ל) ושמרתם

ובזה מבואר היטב מה שהשיב לו רבי, ששער הראש אנו מגלחין כי הוא מביא להסתת היצר, וזה שאמר שגדל בשטות, שאין אדם חוטא אלא אם כן נכנס בו רוח שטות (סוטה ג, א), דעבירה שטות הוא, ושער הראש גדל בשביל להסית האדם לשטות, אבל הזקן גדל בפקחות, דפקחות היא להשמר מעבירה.

ומדרש זה נמצא במדרש רבה (בראשית, פרשה יא) וז"ל: "פילוסופוס אחד שאל את רבי הושעיה, א"ל אם חביבה היא המילה מפני מה לא נתנה לאדם הראשון, א"ל [הפילוסופוס לרבי הושעיה] מפני מה אותו האיש מגלח פאת ראשו, ומניח את פאת זקנו, א"ל [רבי הושעיה לפילוסופוס] מפני שגדל עמו בשטות, א"ל [הפילוסופוס לרבי הושעיה] אם כן יסמא את עינו ויקטע את ידיו וישבר את רגליו על ידי שגדלו עמו בשטות, א"ל [רבי הושעיה לפילוסופוס] ולאלין מיליא אתינן, אתמהא, א"ל [רבי הושעיה לפילוסופוס] להוציאך חלק אי אפשר. אלא כל מה שנברא בששת ימי בראשית צריכין עשייה, כגון החרדל צריך למתוק, התורמוסים צריך למתוק, החיטין צריכין להטחן, אפילו אדם צריך תיקון" ע"כ. [א. ה. פירוש: הפילוסוף הבין שהשיב לו שהזקן מתחיל לגדול רק כשאדם כבר פיקח, לכן מגדלו, אבל השער גדל כשהוא עוד קטן ויש בו רוח שטות. ולכן הקשה, אם כן יסמא עיניו כו', והשיב לו, שכל דבר צריך תיקון. ובאמת אין זו תשובה ברורה. אבל לפי ביאור רבינו הוא נפלא מאוד, וצריך טעם מדוע באמת לא אמר לו הטעם האמיתי, ואולי מפני שאסור למסור לגוי טעמי התורה].

ועל פי זה יתיישב היטב לשון הכתוב בסוף פרשת עריות (ויקרא יח, ל) "ושמרתם את משמרתתי לבלתי עשות מהן אשר נעשו לפניכם", והנה משמרת הוא סייג, והלשון משמרת מוכיח שה' עשה משמרת לעריות, ואתם תוסיפו משמרת למשמרתי, וצריך ביאור, מה היא המשמרת שעשה ה' לעריות. אבל לפי המבואר הוא נפלא מאוד, שעשה ה' זקן לאנשים ולא לנשים, שהוא סייג ביצירה ובטבע, וציוה ה', שאתם תוסיפו עוד משמרת למשמרתי. ומבואר הכל בסייעתא דשמיא.

מדוע ציוה ה' על פאת זקן שלא להשחיתו, וגילוח שער הראש מותר

(יט, כז) בספר⁹ אהבת יונתן מביא מדרש, שאלו לרבי, מפני מה אתם מגלחים שער ראשכם ואין אתם מגלחים פאת זקניכם, אמרו לו, מפני שזה גדל בשטות וזה גדל בפקחות. המכוון, דלא מצאנו על מצוה שהבורא יעשה סייג בטבע, לבד על עריות עשאה ההשגחה שינוי בטבע, שהנשים אין להן זקן, ויעוין נזיר (נט, א)

⁹ [לה] (יט, כז) "לא תקפו פאת ראשכם ולא תשחית את פאת זקנך" ע"כ. מבואר, שמותר לגלח שער הראש, ורק הקפה אסורה. אבל זקן אסור לגלחו שיש בו פאות הזקן. לכן אין מגלחין את הזקן, אבל מגלחין את שער הראש ומניחין פאות.

ובספר אהבת יונתן מביא מדרש, שאלו לרבי, מפני מה אתם מגלחים שער ראשכם ואין אתם מגלחים פאת זקניכם, אמרו לו, מפני שזה גדל בשטות וזה גדל בפקחות. ולא מובן מה הכונה.

ונראה, דהנה לא מצאנו שעשה ה' יתברך סייג בטבע לשמור על האדם מלחטוא, מלבד בעריות שעשה ה' שינוי בין גבר לאשה, שלאיש יש זקן ולאשה אין זקן. וכן מבואר בנזיר (נט, א) שדרשו על הכתוב (דברים כב, ה) "לא יהיה קלי גבר על אשה ולא ילבש גבר אשה פי תועבת ה' אלהיך קל עשה אלה", דאין לפרשו כפשוטו, שאיש לא ילבש בגד אשה, דאין בזה תועבה. אלא הכונה היא שלא ילבש גבר בגד אשה וישב בין הנשים לזנות עמהן, וכן אשה לא תלבש בגד איש ותשב עם אנשים לזנות עמהם. וראים שהתורה עשתה סייג לעריות. [א. ה. והטעם שלא עשתה תורה סייג בשער הראש, שהאיש יהיה מותר לגדל ואשה לא, או להפך, כיון שהוא מסית לעבירה, ואשה חייבת לכסותו, ואינו ניכר שיש לה שערות ולאיש אין שערות, לכן לא עשתה תורה היכר בשער הראש].

והנה נתבאר שהזקן בא למנוע עבירה לעשות סייג לעריות, אבל שער הראש הוא להפך, שהוא מביא להסתת היצר, כמו המעשה המובא בנדירים (ט, ב) "אמר שמעון הצדיק, מימי לא אכלתי אשם נזיר טמא אלא אחד, פעם אחת בא אדם אחד נזיר מן הדרום וראיתיו שהוא יפה עינים וטוב רואי וקווצותיו סדורות לו תלתלים, אמרתי לו, בני מה ראית להשחית את שערך זה הנאה. אמר לי, רועה הייתי לאבא בעירי, הלכתי למלאות מים מן המעיין ונסתכלתי בכבואה שלי, ופחו עלי יצרי ובקש לטורדני מן העולם, אמרתי לו רשע למה אתה מתגאה בעולם שאינו שלך, במי שהוא עתיד להיות רמה ותולעה, העבודה, שאגלחך לשמים, מיד עמדתי ונשקתיו על ראשו, אמרתי לו, בני כמוך ירבו נזוירי נזירות בישראל". ע"כ.

משך חכמה

פרשת קדושים, פסקא לא - לו

מאת הגה"ק רבי מאיר שמחה הכהן זצוק"ל מדווינסק

בעל מחבר ספר "אור שמח" על הרמב"ם

עם ביאור בינת החכמה - מאת יצחק בירך דסקל

גליון מס' תשפ"ד - לד טל: 052-7611435 מייל: y.b.daskal@gmail.com כל הזכויות שמורות ©

פרשת שמירת שבת ומקדש

(ויקרא יט, ל) אֶת שַׁבְּתֹתַי תִּשְׁמְרוּ וּמִקְדָּשֵׁי תִירָאוּ אֲנִי ה' :

פסקאות: לו - לו

[לו]

(יט, ל) אֶת שַׁבְּתֹתַי תִּשְׁמְרוּ וּמִקְדָּשֵׁי תִירָאוּ אֲנִי ה' :

מדוע סמכה תורה ומורא מקדש יחדיו, ומדוע סמכתן לאיסור זימה

(יט, ל) את שבתתי תשמרו ומקדשי תיראו כו'. פירוש¹¹, דיגיטת

דרך ארץ משכחת עון (אבות ב, ב), ובשבתות ויום טוב בטלים

לאכול ולשתות שם אנשים ונשים, ויבואו לידי עבירה, וכן יזהירו בדבר זה לכל העם, כדי שלא יתערבו אנשים ונשים בבתיים לשמחה, ולא ימשכו ביין שמא יבואו לידי עבירה" עכ"ל. [בנדרפס: סוף הלכות איסורי ביאה. ונראה שהתכוון למה שמוכח להלן], וכמו שהאריך הרמב"ם בסוף הלכות איסורי ביאה, עד כמה בכל דור יש פרוצים בעריות, ונפשו של אדם מחמדתן, והבטלה והשכרות מביאה לידי זימה.

וכשם שבשבת ורגל יכול אדם לבוא לידי עבירה ביותר, כך גם בבית המקדש יתכן יותר לבוא לידי זימה, כיון שהיו הנשים היולדות והזבות באו להביא קרבנותיהם למקדש, והיו יכולים לבוא לידי זימה עם הכהנים, כמו שהיה בימי עלי הכהן, דכתיב בשמואל-א (ב, כב) "וְעָלִי זָקֵן מְאֹד וְשָׁמַע אֶת כָּל אֲשֶׁר יַעֲשֶׂוּן בְּנֵי לֵךְ יִשְׂרָאֵל וְאֵת אֲשֶׁר יִשְׁכַּבּוּן אֶת הַנָּשִׁים הַצְּבָאוֹת פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד".

ועל פי זה מיושב כל הדקדוקים, דלאחר שכתבה תורה (פסוק כט) "אֶל תְּחַלֵּל אֶת בְּתֻלַת הַזְּנוּתָהּ וְלֹא תִזְנֶה הָאָרֶץ וּמִלֶּאֱהָ הָאָרֶץ זָמָה", סמכה תורה לזה שתזהרו לשמור את השבת ומורא מקדש בלא שום נדנוד זימה, שאפילו מחשבת עריות לא יהיה לכם, וכיון שיתכן בהם ביותר לבוא לידי הרגל עבירה, הזהירה התורה עליהם ביותר, וסמכתו לאיסור זימה. ולכן מסיים הכתוב אני ה', שתזכרו בהם ביותר שאני ה', היודע מחשבות האדם, ומשלם שכר לעושי רצוני, ומעניש לעוברי רצוני.

וקצת מזה כתב כבר בעל הטורים (פסוק כט) וז"ל "ומלאה הארץ זמה. וסמך ליה את שבתותי תשמרו, לומר, סקבא דשתא ריגלא (קידושין פא א), שאוכלין ושותין ומשחין בשבתות. והיינו דכתיב (הושע, ד יא) זנות ויין ותירוש יקח לב" עכ"ל, ומיושב הכל בסייעתא דשמיא.

את משמרת בעריות, שהכונה שהשם יתברך גדר ביצירה מתחילה ועשה משמרת לזה בטבע, ולכן כתיב משמרת. ודו"ק¹⁰.

¹⁰ תמצית דבריו: הטעם שציוה ה' על פאת זקן שלא להשחיתו, וגילוח שער הראש מותר, כיון שזקן הוא סייג לערוה, שבזה ניכר ההבדל בין האיש לאשה, לכן צריך לגדל את הזקן. אבל שער הראש מסית לעבירה, לכן ראוי לגלחו.

פרשת שמירת שבת ומקדש

[לו]

¹¹ [לו] (ויקרא יט, ל) "אֶת שַׁבְּתֹתַי תִּשְׁמְרוּ וּמִקְדָּשֵׁי תִירָאוּ אֲנִי ה' ע"כ. ויש לדקדק: א. מדוע סמכה תורה שמירת שבת ומורא מקדש לפסוק הקודם "אֶל תְּחַלֵּל אֶת בְּתֻלַת הַזְּנוּתָהּ וְלֹא תִזְנֶה הָאָרֶץ וּמִלֶּאֱהָ הָאָרֶץ זָמָה", מה ענין זה לזה. ב. מה ענין שמירת שבת ומורא מקדש בחדא מחתא. ג. מדוע כתוב דוקא בשמירת שבת ומורא מקדש אני ה'.

ונראה על פי המבואר באבות (ב, ב) "רבן גמליאל בנו של רבי יהודה הנשיא אומר, יפה תלמוד תורה עם דרך ארץ, שיגיעת שניהם משכחת עון" ע"כ. מבואר, שיגיעת דרך ארץ משכחת עון, ולפי זה, בזמן שאדם פנוי מדרך ארץ הוא יכול לבוא לידי הרגל עבירה.

והנה בשבת ויום טוב שאנשים בטלין ממלאכתן, רגילין יותר לידי עבירה, כמו שאמרו בקידושין (פא, א) "אמר אבין: סקבא דשתא, ריגלא". פירוש, סקבא, הוא מלשון ריעוע. ואמר אבין, שריעוע של השנה, לבוא לידי עבירה של זנות, הם הרגלים, הימים טובים, שבהם אדם פנוי מדרך ארץ, וכמו שכתב הרמב"ם (יום טוב ו, כא) "חייבין בית דין להעמיד שוטרים ברגלים, שיהיו מסבבין ומחפשין בגנות ובפרדסים ועל הנהרות כדי שלא יתקבצו

משך חכמה

פרשת קדושים, פסקא לא - לז

מאת הגה"ק רבי מאיר שמחה הכהן זצוק"ל מדווינסק

בעל מחבר ספר "אור שמח" על הרמב"ם

עם ביאור בינת החכמה - מאת יצחק בירך דסקל

גליון מס' תשפ"ד - לד טל: 052-7611435 מייל: y.b.daskal@gmail.com כל הזכויות שמורות ©

בתכשיטים לשוק, באשה, ולא גזרו באיש, כשיטת רבינו תם (ספר הישר, סימן רד) ורז"ה במאור (כז, א מדפי הרי"ף), וביארם הר"ן בפרק במה אשה (שבת כה, ב מדפי הרי"ף), היינו שלא יכשלו בעריות בשבתות, בזמן שהם נחים ממלאכה. ורבותינו רמזו על זה בילקוט איוב לא, א (רמז תתק"ח) ומה אתבונן על בתולה, לפיכך אמרו זכרונם לברכה, שאסור לאשה לצאת בתכשיטיה אף בחול לרשות הרבים. ודו"ק. יעויין שם בילקוט¹⁴.

ממלאכתן ויכולים לבא לידי עבירה, וכמו שאמר (קידושין פא, א) סקבא דשתא, רגלא. וברמב"ם (סוף הלכות איסורי ביאה) [הלכות יום טוב, ו, כא], חייבים בית דין להושיב שומרים ברגל כו'. וכן במקדש, בנשים יולדות וזבות, שמביאות קרבנותיהן למקדש, וכמעשה שהיה (שמואל-א, ב, כב) אשר ישכבון את הנשים הצובאות כו'. ולכן אמר שבתותי תשמורו ומקדשי תיראו, שלא יהא שום נדנוד זימה, ולא תזנה הארץ (פסוק כט) אני ה'. וקצת מזה מצאתי בבעל הטורים (שם)¹².

[לז - המשך]

מדוע גזרו רק בנשים לצאת בשבת בתכשיט ולא באנשים

ונראה¹³ דזה הטעם דגזרו חכמים שלא תצא אשה בשבת

מחשש עבירה ולכן באנשים לא גזרו. ומכל מקום ברגל לא אסרו לנשים לצאת עם תכשיטים, כיון שאין טעם שמא תראה, כי לא אסרו אלא היכא שיש טעם בנגלה, שמא תראה לחברותיה].

ורבותינו רמזו לזה בילקוט שמעוני (איוב רמז תתק"ח) וז"ל "ברית כרתי לעיני ומה אתבונן על בתולה (איוב לא, א), בוא וראה צדקו של איוב, ומה אם בתולה שכל אדם רשאי להסתכל בה, שמא ישא אותה, או ישיאה לבנו, או לאחד מקרוביו, לא היה איוב מסתכל בה, על אחת כמה וכמה על אשת איש שאינו רשאי להסתכל בה, לפיכך אמרו זכרונם לברכה, שאסור לאשה לצאת בתכשיטיה אף בחול לרשות הרבים, לפי שהעם מסתכלין בה, לפי שלא נתן הקדוש ברוך הוא תכשיטין לאשה אלא שתהא מתקשטת בהן בתוך ביתה, שאין נותנין פרצה לפני הכשר, וכל שכן לפני הגנב" ע"כ. הנה רמזו חז"ל שלא תצא אשה לרשות הרבים בתכשיטים, משום הרגל עבירה, ומיושב היטב שיטת רבינו תם והמאור בסייעתא דשמיא.

¹⁴ תמצית דבריו: על פי המבואר שבשבת יכול לבוא לידי הרגל עבירה, מבואר היטב שיטת רבינו והמאור, שהוכיחו מהש"ס שלא אסרו על אנשים לצאת בשבת עם תכשיטים. ויש לדקדק, מאי שנא נשים מאנשים. אבל באמת עיקר הטעם שאסרו תכשיט לאשה בשבת, שלא יבואו לדידי הרגל עבירה, לכן לא גזרו באנשים.

¹² תמצית דבריו: הטעם שסמכה תורה שמירת שבת ומורא מקדש להדדי, וסמכתן לאיסור זימה, כיון שבשניהם יתכן יותר הרגל עבירה. בשבת, מפני שפנוי ממלאכה. ובמקדש, מפני שהנשים היו באות בשביל קרבנותיהן, לכן הזהירה עליהם תורה ביותר.

[לז - המשך]

¹³ [לז] ועל פי המבואר שבשבת יתכן הרגל עבירה כי האדם פנוי ממלאכה, יתבאר שיטת רבינו תם (ספר הישר, סימן רד) ורז"ה במאור (כז, א מדפי הרי"ף), וכמו שביארם הר"ן בפרק במה אשה (שבת כה, ב מדפי הרי"ף), שכתבו שלא גזרו לצאת בתכשיט בשבת אלא על הנשים, ולא על האנשים, והוא קצת תמוה, מדוע אותו חשש שאמרו חכמים באשה שתראה את תכשיטיה לאחרים ותבוא לידי טלטול בשבת (שבת נט, ב), יש גם לחשוש לאנשים, שיראו תכשיטיהם לאחרים ויבואו לידי טלטול, והר"ן (שם) מבאר שנשים יותר מצוי שיראו תכשיטיהן מאנשים.

אבל לאור המבואר לעיל, יש לומר דהטעם האמיתי שחז"ל אסרו לנשים לצאת בתכשיטים בשבת כדי שלא יבואו לידי הרגל עבירה, שהתכשיט של האשה מושך את האנשים, ולכן לא גזרו באנשים [אלא שחז"ל לא גילו לנו את עיקר הטעם, ואמרו רק שמא תראה ותטלטל, אבל הטעם העיקרי הוא

